

ŚWIAT PORNOGRAFICZNY ZAWARTY W CYBERPRZESTRZENI- ROZWAŻANIA WOKÓŁ ART.202 KK.

STRESZCZENIE

Pornografia jako zjawisko społeczne nigdy nie doczekało się jednoznacznej definicji ze względu na wielość form i możliwych środków przekazu. Każda treść jest oceniana indywidualnie w oderwaniu od pozostałych przypadków. Wymieniane zjawisko nie może być tylko charakteryzowane przez płciowość, seksualizm, nagość czy sprośność zwłaszcza kiedy jest tak wielowymiarowe i wielopłaszczyznowe. Pornografia od dawna weszła w nowy wymiar, w przestrzeń, gdzie może być doskonała a także zyskiwać na efektywności. To jej zapewnia cyberprzestrzeń. Świat wirtualny pełen jest lubieżnych pokus. Animowane pozycje seksualne bez wątplenia stanowią treści pornograficzne tak jak w przypadku filmu czy rysunku animowanego o takim charakterze. Może być wybierana ze względu na dopasowanie fantazji erotycznych, ale też może stanowić wzór postępowania z ofiarą w rzeczywistości. Sprawcy poszukują coraz nowszych i silniejszych bodźców w postaci bardziej ekstremalnych materiałów pornograficznych.

SŁOWA KLUCZOWE

Cyberprzestępczość, pornografia, awatar, strony pornograficzne, rozpowszechnianie, posiadanie, sprowadzanie

1. DEFINICJA PORNOGRAFII I JEJ EWOLUCJA

Już przeszło dziesięć lat temu udostępnianie treści o charakterze pornograficznym za pośrednictwem sieci komputerowych było powszechnym zjawiskiem, istniały wtedy specjalne

¹ Uniwersytet Mikołaja Kopernika w Toruniu.

strony WWW, które zawierały odnośniki do serwisów pornograficznych. Rozpowszechnianie pornografii w Internecie doprowadziło do wyparcia tradycyjnych magazynów czy kaset video². W Internecie można odnaleźć setki witryn internetowych oferujących zdjęcia, filmy, a także pornograficzne przekazy na żywo za pośrednictwem kamer internetowych. W większości wyszukiwarek internetowych słowo „sex” znajduje się w gronie najczęściej wpisywanych haseł. Przestępstwa związane z ogólnie pojętymi materiałami pornograficznymi od zawsze budziły emocje i spory. Jednym z punktów spornych jest samo definiowanie pojęcia „pornografia”. Trudności związane ze sformułowaniem trafnej definicji pornografii są związane z prawniczym rodowodem tego terminu. Wydaje się, że należy przy definiowaniu wyżej wymienionego pojęcia brać pod uwagę nie tylko element subiektywny, czyli zamiar twórcy, by określoną prezentacją wywołać podniecenie seksualne u odbiorcy, lecz także obiektywny, który odnosi się do samej treści i jej skutków.

Według jednego z starszych wyroków istotą pornografii jest przekaz określonej idei(treści), a nie jedynie dokumentalizowanej rejestracji określonego wydarzenia faktycznego³. Najbardziej klarownym i przejrzystym wytłumaczeniem terminu treści pornograficzne jest rozumowanie Mariana Filara, który wymienia kilka elementów owego pojęcia, które muszą zostać spełnione łącznie. To stanowisko powtarzane jest w kolejnych wyrokach⁴.

Warte zaznaczenia jest, że nie będzie treścią pornograficzną zdjęcie przedstawiające wizerunek samej nagiej osoby, która nie wykonuje żadnych czynności seksualnych, takich jak choćby masturbacja, a jej narządy płciowe nie znajdują się w ich seksualnych funkcjach⁵. Zgodnie z art. 9 Konwencji ,jej strony zobowiązane zostały do wprowadzenia do ustawodawstw krajowych następujących przestępstw związanych z pornografią dziecięcą:

- wytwarzania pornografii dziecięcej w celu jej rozpowszechniania za pomocą systemu informatycznego,
- oferowania lub udostępniania pornografii dziecięcej za pomocą systemu informatycznego,

² J. Gołaczyński, *Pornografia w Internecie*, Prawo Mediów Elektronicznych 1/2004, s. 3

³ Wyrok Sądu Najwyższego z 23.11.2010r., IV KK 173/10, Legalis(dostęp:5.07.2019r.).

⁴ M. Filar, *Kodeks Karny. Komentarz.*, Wolters Kluwer, Warszawa 2016, str.1255-1263,

⁵ Wyrok Sądu Apelacyjnego w Gdańsku, z 9.02.2017r., II Aka 294/16, Legalis(dostęp: 5.07.2019r.).

- rozpowszechniania lub przesyłania pornografii dziecięcej za pomocą systemu informatycznego,
- pozyskiwania pornografii dziecięcej za pomocą systemu informatycznego dla siebie lub innej osoby,
- posiadania pornografii dziecięcej w systemie informatycznym lub na nośnikach danych informatycznych⁶.

Konwencja powyższa zawiera także samą definicję pornografii dziecięcej, która jest uregulowana w art. 2 dyrektywy Parlamentu Europejskiego i Rady. Zupełnie inną kwestią pozostaje możliwość wprowadzenia karalności posiadania samych materiałów pornograficznych z udziałem dzieci, co może wywoływać pewne wątpliwości i kontrowersje. Zarzuty skierowane przeciwko kryminalizacji posiadania pornografii dziecięcej w dużej mierze opierają się na tym, iż stanowi to ingerencję w sferę prywatności człowieka.

2. PROBLEMY ZWIĄZANE Z CZYNNOŚCIAMI TOWARZYSZĄCYMI PORNOGRAFII

Powszechnie przyjmuje się, że uregulowanie obecnego art. 202 § 2 k.k. dotyczy sytuacji, w której sposób rozpowszechniania treści umożliwiałby zapoznanie się z nimi konkretnemu małoletniemu. Z uwagi na to nie można będzie stosować tego przepisu w sytuacji, gdy odbiorcą treści może być potencjalnie każdy małoletni użytkownik Internetu. Choć art. 202 § 2 k.k. w proponowanym brzmieniu stanowi o „rozpowszechnianiu treści pornograficznych w sposób umożliwiający małoletniemu zapoznanie się z nimi”, trudno uznać że przesądzi to jednoznacznie o ograniczeniu funkcjonowania wszelkich „niezabezpieczonych” pornograficznych stron internetowych. Zwłaszcza jeśli chodzi o serwisy internetowe utrzymywane przez cudzoziemców za granicą na przeszkodzie stosowaniu przepisów Kodeksu karnego stanie w wielu przypadkach wymóg podwójnej karalności przestępstwa. Zakaz rozpowszechniania treści pornograficznych w sposób umożliwiający małoletniemu zapoznanie się z nimi implikuje jednakże wprowadzanie efektywnych metod weryfikowania wieku odwiedzającego stronę. Umożliwienie małoletnim oglądania filmów i programów, których

⁶ Dyrektywa Parlamentu Europejskiego i Rady 2011/92/UE z 13 grudnia 2011 r. w sprawie zwalczania niegodziwego traktowania w celach seksualnych i wykorzystywania seksualnego dzieci oraz pornografii dziecięcej, zastępująca decyzję ramową Rady 2004/68/WSiSW.

z uwagi na ograniczenia wiekowe nie powinni oglądać nie musi być równoznaczne z prezentowaniem treści pornograficznych w rozumieniu art. 202 § 2 k. k.⁷. Istotne trudności praktyczne ze względu na możliwość skutecznego powoływania się na błąd co do art. 28 § 1 przez osoby sporządzające, rozpowszechniające lub publicznie prezentujące taką pornografię sprawia sugerowanie się tylko wyglądem zewnętrznym trudno bowiem na ogół ocenić, czy osoba prezentowana ma np. 17 lat, czy też ukończyła już 18 lat. Poza tym powoduje ona wewnątrzstawową niekonsekwencję polegającą na tym, że podjęcie z osobą, która ukończyła 15 lat, za jej zgodą obcowania płciowego jest prawnie irrelewantne, natomiast zarejestrowanie przebiegu takiego aktu, np. na taśmie wideo, podlega surowej karze⁸.

Konwencja Rady Europy dotycząca cyberprzestępczości zakłada w art.9 ust.2 lit. b że na równi z tradycyjną pornografią dziecięcą mają być traktowane przez prawo karne treści pornograficzne stworzone jedynie przy pomocy komputera⁹.

Z punktu widzenia art. 202 § 1 k.k. nieistotny pozostaje nośnik, za pośrednictwem którego prezentowane są treści pornograficzne, przepis skupia się jedynie na samych treściach pornograficznych. Konstrukcja art. 202 § 1 k.k. pozwala na dojście do wniosku, że uzasadnienie owego zakazu stanowi potrzeba ochrony wolności indywidualnej człowieka. Nie ulega wątpliwości, że samo udostępnienie treści pornograficznych na serwerze internetowym jest równoznaczne z ich publiczną prezentacją i zarazem rozpowszechnianiem. Natura Internetu sprawia, że z reguły dostęp do określonych informacji wymaga od użytkownika podjęcia świadomych czynności. W związku z tym osoba odwiedzająca pornograficzne strony internetowe co najmniej przewiduje możliwość zapoznania się z takimi materiałami. Jednocześnie twórcy witryn próbują zabezpieczyć się przed zarzutami o karalne rozpowszechnianie pornografii, wprowadzając różnego rodzaju zabezpieczenia. Niektóre serwisy oferują płatny dostęp do swoich zasobów, wymagając aby opłata została zrealizowana za pośrednictwem karty kredytowej, lecz to nie pozwala na skuteczne ograniczenie dostępu małoletnich do treści pornograficznych. Odmienną kwestią pozostaje to, że większość stron internetowych oferuje treści pornograficzne za darmo, niekiedy wymagając jedynie przesłania sms-a na konkretny numer. To jest przykład na brak możliwości zweryfikowania wieku użytkownika. Najmniej przekonującym, a najbardziej powszechnym jest umieszczenie

⁷ Wyrok Sądu Najwyższego z 9.01.2015r., III KK 251/14, Legalis(dostęp:05.07.2019r.).

⁸ M. Filar, op. cit.

⁹Konwencja Rady Europy o cyberprzestępczości, sporządzona w Budapeszcie z 23.11.2001 r.(Dz. U. z 2015, poz.728).

komunikatu o pornograficznym charakterze odwiedzanej strony wraz z prośbą o potwierdzenie pełnoletniości użytkownika. Faktycznie samo potwierdzenie pełnoletniości następuje przez wybranie odpowiedniej opcji z podanych dwóch wariantów. To pokazuje jak łatwo można stać się odbiorcą treści pornograficznych nawet przez osobę niepełnoletnią. Jak widać przedstawiony problem wymaga ingerencji odpowiednio ustawodawcy. Kolejnym bodźcem prowokującym zapoznanie się z pornografią są nie do końca moralne praktyki reklamowe w postaci dodatkowych okienek uruchamiających się podczas odwiedzania danej strony internetowej. Utrudniającą walkę z treściami pornograficznymi jest także odpowiednie skonfigurowanie strony, tak aby przносиła bezpośrednio odwiedzających ją użytkowników do danego serwisu pornograficznego. Nagminnym zjawiskiem jest również umieszczanie treści pornograficznych na stronach, których adresy mogą wprowadzać użytkowników w błąd co do ich zawartości. Pojęcie rozpowszechniania jest w swej treści zbliżone do pojęcia publicznego prezentowania. Chodzi tu o udostępnianie, upowszechnianie, utrwalanie powszechnie dostępnym i wiadomym bliżej nieokreślonej anonimowej grupie osób. O rozpowszechnianiu nie stanowi działanie polegające na udostępnianiu treści pornograficznych niewielkiemu i ściśle określoneму kręgowi osób¹⁰, lecz to, że sposób pobierania plików pornograficznych oraz ich udostępniania za pomocą odpowiedniego programu dawał możliwość zapoznawania się z nimi nieograniczonej liczbie podmiotów¹¹, zaś wyznacznikiem posiadania, o którym mowa w art. 202 § 4a k.k. powinna być możliwość postępowania w sposób charakteryzujący w prawie cywilnym posiadacza, jako osobę faktycznie władającą rzeczą¹².

Wykluczone jest natomiast przyjęcie, że doszło do realizacji znamienia czasownikowego „rozpowszechnić” w sytuacji, w której sprawca z góry zakłada udostępnianie treści ściśle zindywidualizowanym osobom z założeniem, że treść ta nie będzie udostępniania innym osobom. Każda publiczna prezentacja jest rozpowszechnianiem, ale nie każde rozpowszechnianie jest publiczną prezentacją. Rozpowszechnianie szerszy zakres znaczeniowy¹³.

Sprowadzanie treści, o jakich mowa w art. 202 § 4a k.k., oznaczać będzie wszelkie formy aktywności sprawcy zmierzające do uzyskania tych treści, spowodowania, by znalazły

¹⁰ Wyrok Sądu Najwyższego z 16.02.1987r., WR 28/87; wyrok Sądu Najwyższego z 1.09.2011r., V KK 43/11 Legalis (dostęp:05.07.2019r.).

¹¹ Postanowienie Sądu Najwyższego z 11.07.2018 r., III KK 303/18, Legalis (dostęp:05.07.2019r.).

¹² Wyrok Sądu Najwyższego z 17.05.2017r., III KK 478/16 Legalis(dostęp:05.07.2019r.).

¹³ W. Wróbel, A.Zoll, *Kodeks karny. Część szczególna, T. II, Wolters Kluwer, Warszawa 2017.*

się dyspozycji jego lub innej osoby¹⁴. Świat wirtualny zaczyna przypominać antyczne aelicariae-ciastkarki, łączące zaspokajanie potrzeb erotycznych ze sprzedażą ciasteczek w kształcie narządów żeńskich - na chwałę Wenus i męskich - ku czci bożka Priapa.

3.GRY I TREŚCI W NICH ZAWARTE

Wirtualna pornografia stwarza nie tylko problemy moralne, ale i prawne, bo jak sprawdzić, czy nie jesteśmy odbiorcą treści, gdzie występuje osoba małoletnia. Zaczepieni przez reklamę możemy szybko trafić na zaplecze świata pornograficznego, do którego następuje bezpośrednie przeniesienie. W grach możemy oglądać postacie przybierające wygląd dziewczynek bądź chłopców, które podczas trwania gry sprzedają za lindeny ciała swoich awatarów. W przeszłości odnotowano wiele takich przypadków, gdzie ośmioletnie dziewczynki za pomocą awatarów oferowały seks za pieniądze. Policja podejrzewała, że proceder może być prowadzony przez grupy przestępcze, czerpiące zyski z rozpowszechniania materiałów pedofilskich. Wygląd awatarów zależy wyłącznie od woli i fantazji ich właścicieli. Można przyjąć postać taką, jaką się chce. Dlatego gracze zaczęli oferować seks występując pod postacią dzieci. Jeśli uczestnicy nie teleportują się w grze do miejsca niedostępnego dla innych graczy, np. wirtualnego domu jednego z nich, widok ich awatarów jest powszechnie dostępny, możemy mieć wobec tego do czynienia z naruszeniem art. 202 § 1 k.k. Wydaje się nie ulegać wątpliwości, że animowane pozycje seksualne stanowią „treści pornograficzne” w rozumieniu tego przepisu. Sytuacja jest tu analogiczna, jak w przypadku „zwykłego” filmu animowanego o takiej treści lub tylko rysunków o takim charakterze¹⁵. Wydaje się, że spełnione będzie znamię prezentowania treści pornograficznych „innej osobie”. Tak naprawdę do tych treści może mieć dostęp każdy człowiek chcący wziąć udział w grze w charakterze gracza, nawet osoba niepełnoletnia. Znane są przypadki, w których nastolatek „uprawiał” cyberseks z innymi graczami gry popularnej SimsOnline, co sprowadzało się głównie do konwersacji ilustrowanymi obrazkami. Nastolatki przybierają postać kogo chcą, niewinnej dziewczynki, dojrzałej kobiety, zmieniają płeć. Nie ma żadnej kontroli co do zasad gry. O tym, że problem prawnokarnej oceny pornografii w grach zawierających treści pornograficzne nie jest jedynie wirtualny, mogą świadczyć postępowania podjęte w 2007 r. przez prokuraturę

¹⁴ Wyrok Sądu Apelacyjnego we Wrocławiu II Wydział Karny z 27.09.2012r., II AKa, Legalis (dostęp:5.07.2019r.).

¹⁵ J. Kulesza, J.Kulesza, *Gra „Second Life”- wirtualny świat, realne przestępstwa?*, Prokuratura i Prawo 3, 2009, s. 32.

w Halle i policję holenderską, w związku z doniesieniem złożonym przez jednego z graczy, będącego dziennikarzem programu ReportMainz, stacji ARD74, któremu oferowano w grze dostęp do pornografii z udziałem dzieci, zarówno w postaci awatarów, jak i realnie istniejących, a także udział w tzw. Age Play, czyli dokonywaniu czynności seksualnych z awatarami o wyglądzie dzieci, także w zamian za korzyści finansowe. Prokuratura niemiecka nie miała wątpliwości, że doszło do popełnienia przestępstwa.

4.PROGRAMY ZAPOBIEGAJĄCE JAK I SPRZYJAJĄCE ROZPOWSZECHNIANIU PORNOGRAFII

W świecie wirtualnym awatar – dziecko staje się bardzo często sprowadzony do przedmiotu seksualnego i ekonomicznego, do rangi zamiennika niezbędnego dla zaspokojenia popędu seksualnego co jest bardzo trudne do wyeliminowania. W dobie bezpiecznego Internetu dostęp do zakazanych treści jest utrudniony, ale nie wystarczająco. Korporacje takie jak Google'a czy Facebook nie ustają w kreowaniu nowych mechanizmów odpowiedzialnych za blokowanie wielu rodzajów potencjalnie nieodpowiednich materiałów, ale tak jak trudne jest zablokowanie numeru dzwoniącego tak trudne jest powstrzymywanie dystrybucji w Internecie treści pornograficznych. Każde zabezpieczenie można obejść. Tak było w przypadku programu WhatsApp, który miał za zadanie uniemożliwić rozmowy na temat pornografii dziecięcej. Tysiące osób korzystających z WhatsApp wykorzystywało specjalne szyfrowanie end-to-end, aby ukryć nielegalne grupy dyskusyjne, gdzie udostępniane były filmy i zdjęcia o tematyce pornografii dziecięcej. Na uwagę zasługuje także program Emule, który ma zasięg globalny i w każdym miejscu na świecie użytkownicy mogą ściągać treści udostępnione w sieci peer2peer. Program ten umożliwia ściągnięcie jednego pliku przez wielu użytkowników, a liczba użytkowników ściągających dany plik nie ma limitów, wpływa ona jedynie na szybkość transferu. Katalog, w którym przechowywane są w programie Emule ściągnięte pliki, a z chwilą ściągnięcia także udostępniane innym użytkownikom, nosi nazwę katalogu emule/incoming. Programu Emule, umożliwiającego ściągnięcie plików przez nieokreśloną liczbę innych użytkowników, nie można porównywać do sytuacji wysłania pojedynczych wiadomości o treści pornograficznej do konkretnego adresata poczty e-mail, czy nawet do większej liczby takich adresatów konkretnie oznaczonych. Takie działanie nie mogłoby stanowić rozpowszechniania w omawianym znaczeniu, skoro e-mailowa wiadomość ma być od początku skierowana do konkretnych, wybranych osób. Ale już masowe wysyłanie za pośrednictwem e-

mailowych wiadomości treści pornograficznych przypadkowo wybranym osobom może być uznane za rozpowszechnianie, jeśli stwierdzono w ustaleniach faktycznych, że sposób prezentacji takich treści daje nieoznaczonej liczbie osób możliwość zapoznania się z nią¹⁶.

5. STATYSTYKI

Interesujące są statystyki jednego z największych serwisów pornograficznych na świecie - Pornhuba. Wiem, że może to zadziwiać, dlatego podaję je tu, ale one pomagają zbudować sobie pewien pogląd na sytuację rynku pornograficznego w Internecie. Jest to największy serwis udostępniający treści pornograficzne. Dzięki nim można zobaczyć, jakie panują trendy na powyższym rynku, kogo użytkownicy serwisu chcieliby oglądać w filmach, czego tak naprawdę ludzie szukają w serwisach tego typu.

W 2018r. Pornhub zanotował ponad 33,5 miliarda odsłon, o 5 miliardów więcej niż w roku 2017. W przeliczeniu na wejścia dziennie na ten serwis daje nam sumę 92 milionów odsłon, to tak jakby każdy mieszkaniec trzech krajów takiej wielkości zaludnienia jak Polska wchodził na Pornhuba codziennie. Najczęściej oglądającymi są mieszkańcy Stanów Zjednoczonych, zaś Polska plasuje się na czternastym miejscu, czyli o jedną pozycję wyżej niż w roku 2017. Najliczniejszą grupę użytkowników z naszego kraju stanowią osoby pomiędzy 25 a 34 rokiem życia¹⁷.

6. PODSUMOWANIE

Pornografia staje się stymulatorem popełniania przestępstw seksualnych, dlatego jej wyeliminowanie z obrotu stanowi środek zapobiegania przestępczości seksualnej. W wypadku odbiorców o niskim poziomie inteligencji bądź też o nie w pełni czy wadliwie ukształtowanej osobowości wzorce czerpane z treści pornograficznych mogą prowadzić u nich do wzmacniania skłonności do naśladowania obserwowanych zachowań. Zaś w odniesieniu do odbiorców wykształconych, o wysokim poziomie kultury i socjalizacji, zetknięcie się z treściami

¹⁶ J. Warylewski, *Pornografia w Internecie-wybrane zagadnienia karnoprawne*, „Prokuratura i Prawo” nr 4/2002, s. 52-61; A. Adamski, *Cyberprzestępczość- aspekty prawne i kryminologiczne*, „Studia Prawnicze” nr 4/2005, s.71.

¹⁷ *Co robimy w ukryciu. Portal Pornhub podsumował rok w pornografii.*, Newsweek, www.newsweek.pl (dostęp:5.07.2019r.).

pornograficznymi prowadzi do napięć w sferze życia seksualnego. Na wielu stronach internetowych oferujących filmiki erotyczne występują treści pornograficzne związane z udziałem małoletniego lub osoby przedstawiającej osobę taką, która w rzeczywistości jest osobą pełnoletnią. Skąd odwiedzający taką stronę ma wiedzieć, ile lat ma osoba biorąca udział w czynnościach seksualnych. Nikt nie jest przecież jasnowidzem. Moim zdaniem, właściciele takich stron powinni przesiewać materiał, który udostępniają, aby nie doprowadzić do sytuacji gdzie zatrze się granica między nastolatkiem a osobą dorosłą. Chodzi o bezpieczeństwo dzieci i wpływ moralny takich stron na nie. Ludzie muszą jasno zobaczyć, że wizerunek osoby małoletniej jest objęty ochroną i nie może stanowić produktu dla biznesu.

THE PORNOGRAPHIC WORLD CONTAINED CYBERSPACE-CONSIDERATIONS AROUND THE ARTICLE 202 KK.

Pornography as a social phenomenon has never been unequivocally defined due to the multiplicity of forms and possible means of communication. Each content is assessed individually in isolation from other cases. The mentioned phenomenon can not only be characterized by sexuality, sexual, nudity or obscenity, especially when it is so multidimensional and multifaceted. Pornography has long entered a new dimension, into a space where it can be improved and also gain efficiency. It's her cyberspace. The virtual world is full of lascivious temptations. Animated sexual positions undoubtedly constitute pornographic content as in the case of a movie or an animated figure of this nature. It can be chosen because of the adaptation of erotic fantasies, but it can also be a model for dealing with the victim in reality. The performers are looking for newer and stronger stimuli in the form of more extreme pornographic materials

KEYWORDS:

Cybercrime, pornography, avatar, pornographic sites, dissemination, possession, importation

BIBLIOGRAFIA

Adamski A., *Cyberprzestępczość- aspekty prawne i kryminologiczne*, „Studia Prawnicze” nr 4/2005.

Bojarski T., *Kodeks karny. Komentarz*, Warszawa 2016.

Co robimy w ukryciu. Portal Pornhub podsumował rok w pornografii., Newsweek, www.newsweek.pl.

Dyrektywa Parlamentu Europejskiego i Rady 2011/92/UE, z 13 grudnia 2011 r. w sprawie zwalczania niegodziwego traktowania w celach seksualnych i wykorzystywania seksualnego dzieci oraz pornografii dziecięcej, zastępująca decyzję ramową Rady 2004/68/WSiSW.

Filar M., *Kodeks karny. Komentarz*, Warszawa 2016.

Filar M., *Studium z Dziedziny polityki kryminalnej*, Toruń 1977.

Gołaczyński J., *Pornografia w Internecie*, Prawo Mediów Elektronicznych 1/2004, Legalis

Grześkowiak A., Wiak K., *Kodeks karny. Komentarz*, Warszawa 2019.

Konarska-Wrzosek V., *Kodeks karny. Komentarz*, Warszawa 2018.

Konwencja Rady Europy o cyberprzestępczości, sporządzona w Budapeszcie z 23.11.2001 r. (Dz. U. z 2015, poz.728).

Królikowski M., Zawłocki R., *Kodeks karny. Część szczególna, T. I*, Warszawa 2017.

Kulesza J., Kulesza J., *Gra „Second Life”- wirtualny świat, realne przestępstwa?*, „Prokuratura i Prawo” nr 3/2009.

Mozgawa M., *Kodeks karny. Komentarz*, Warszawa 2019.

Postanowienie Sądu Najwyższego –Izba Karna z 11.07.2018r., III KK 303/18, Legalis.

Warylewski J., *Pornografia w Internecie-wybrane zagadnienia karnoprawne*, „Prokuratura i Prawo” nr 4/2002.

Wróbel W., Zoll A., *Kodeks karny. Część szczególna, T. III*, Warszawa 2017.

Wyrok Sądu Apelacyjnego w Gdańsku z 9.02.2017r., II Aka 294/16, Legalis.

Wyrok Sądu Apelacyjnego we Wrocławiu II Wydział Karny z 27.09.2012r., Legalis.

Wyrok Sądu Najwyższego z 16.02.1987r., WR 28/87, Legalis.

Wyrok Sądu Najwyższego z 1.09.2011r., V KK 43/11, Legalis.

Wyrok Sądu Najwyższego z 17.05.2017r., III KK 478/16, Legalis.

Wyrok Sądu Najwyższego z 23.11.2010r., IV KK 173/10, Legalis.

Wyrok Sądu Najwyższego z 9.01.2015r., III KK 251/14, Legalis.